

Metsanädala avasid keskkonnaminister V. Reiljan ja Metsaseltsi president K. Ilmet.

Foto J. Pere

Metsanädal Kilingi-Nõmmes

Metsanädala avalöök anti keset Kilingi-Nõmme linnakest puhkpillimuusika saatel ja Vabariigi Presidendi osavõtul. Kohal olid ka lugupeetud Heino Teder, keskkonnaminister koos metsaosakonna esindajatega, RMK juhtkond ja rohkesti linnarahvast ning kaugemalt huvilisi. Lipp heisatud ja pidulikud kõned peetud, istutas president koos ministri ja linnajuh-tidega Kilingi-Nõmme keskväljakule noore männi. Istutustöödel lõi tegevmetamehe täpse silma ja tööka käega kaasa Lodja metsaülem Karl Ruukel.

Kahjuks varjutas mälestust ilusast üritusest järgmisel päeval avalikuks saanud näotu sündmus – koolinoored, kes tõenäoliselt solvusid sellest, et neid kesklinnas presidendi kaemise ja metsanädala avamisel osalemise asemel linnaserva õpperajale pagendati, käitusid öösel puukese suhtes nii jõhkral, et linnavalitsus oli sunnitud kannatadasaanud istiku uuega asendada. Võib-olla oleks inetu tegu jäänud olemata, kui kooliõpilased oleksid "jalust ärasaatmise asemel" tohtinud koos linnaelanikega presidenti tervitada ja puu istutamist pealt vaadata. Õpperajaga tutvumist oleks ju saanud alustada ka paar tundi hiljem. Kuid see on vaid allakirjutanu arvamus. Igatahes vabariikliku ajakirjanduse veergudel püsis väikelinn nüüd paar päeva kauem.

Avamisele järgnes konverents Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi saalis Kaupo Ilmeti juhatamisel.

Avasõnad ütles Villu Reiljan.

Keskkonnaminister rõhutas oma sõnavõtus metsanädala traditsiooni tähtsust Eesti riigi ja rahva jaoks, ning märkis ära Kilingi-Nõmme rolli Eesti metsanduse suurkujude kasvulavana. On ju just siinkandi metsades alustanud oma pikka teed Heino Teder ja Ivar Etverk. Sissejuhatus tehtud, siirdus minister olukorda riigis arvestades päevapoliitiliselt aktuaalsete teemade juurde ja peatus põgusalt sellel, mida ütleb uus koalitsioonilepe metsanduse ja looduskaitse valdkondades. Tulemas on ökoloogiline maksureform - saastaja peab muutma oma käitumistavasid või maksta. Kuni 20 aasta vanused metsanoorendikud peavad saama vabastatud maamaksust, et julgustada metsaomanikke investeerima tulevikku. Uue metsaseaduse juures on selgeks vaidlemata veel tagatiraha teema.

2005. aastal on kavas erametsandusse suunata 14 miljonit krooni - on aeg hüvitada oma minevikuvõlad tulevaste põlvete ees. Põllumaade metsastamise toetus peaks aitama kaasa uue kvaliteedi tekkimisele maakasutuses.

Üleminekuajad on metsale kui tähtsale ressursile alati suurt survet avaldanud. Mets annab palju ja metsalt saab palju võtta. Kuid, nüüd, kus oleme Euroopa Liidu ja NATO liikmed, on aeg suunata pilgud kaugemale. Eesti riik on oma ideelt igavikuline ja selle säilitamise nimel peame tegema tarku ja tasakaalustatud otsuseid. Ainult nii saame ennast nimetada kultuur-

Selles numbris:

- Metsanädala avamine Kilingi - Nõmmes
- Kilingi metsad ja mehed
- Juubelid
- Konkurss
- EMÜ Üldkogu

Eesti Metsaülemate Ühingu üldkogu

toimub Puurmanis, asukohaga Puurmani Põhikoolis

**11. juunil 2005.a.
algusega kl.11.00**

Päevakord:

10.00 – 11.00 Kogunemine, registreerimine
11.00–13.00 Aruanded, uue volikogu, juhatus ja esimehe valimised
13.00–15.00 Ettekanded, sõnavõttud
15.00 Lõuna

Peale lõunat tutvumine Puurmani lossiga ja ümbruskonnaga.

Külastatuna on kutsutud osalema keskkonnaminister hr.Villu Reiljan, RMK peadirektor hr.Ülo Viilup, RMK nõukogu esimees hr.Andres Onemar ja ajakirja Eesti Mets peatoimetaja hr. Hendrik Relve.

Eelnevalt osavõtust teatada hiljemalt 07.06. k.a.

Tel. 7339498, e-mail emy@hot.ee või 5053401, e-mail elormet@rmk.ee

Tähelepanu konkurs!

EMÜ kuulutab välja konkursi metsateemaliste fotode ja luuletuste saamiseks EMÜ 2006 aasta kalendrisse. Tööde esitamise tähtaeg 15. juuni 2005.

Info tel. 733 9498

metsariigiks.

Käesoleva aasta jaanuaritorm andis meie metsadele taas tugeva hoobi. Kuid õnneks oleme oma varasematest kogemustest õppinud ja ühistegevuse toel saame ka tormikahjudega hakkama. Metsameestel on avatud hing ja me kanname ühist vastutust nii looduskaitsete kui ka põllumeestega. Võtkem eelolevat metsanädalast maksimum!

Tervitusteks Kilingi-Nõmme linna poolt sai sõna volikogu esimees Kalle Kiipus, kes märkis, et mets on kui kaitsev kasukas ümber väikelinna. Kilingi-Nõmme ja mets on läbi aegade olnud nii tugevalt ja püsivalt seotud, et mõnikümend aastat tagasi oli siinkandi elanike jaoks 2 asja, mis tundusid täiesti võimatute ja uskumatutena - et Nõukogude Liit võiks laguneda ja et Kilingi-Nõmme Näidismetsamajand võiks kaduda. Kadus ta siiski! Kuigi minnevikku ei ole mõtet taga nutta, siis see, mis on tänaseks saanud Marana metsapunktist, teeb kurvaks. Pilt on seal hullem, kui Kikepera raketibaasi pärast selle likvideerimist. Kurvaks teeb ka see, et RMK tekkides kaotati Kilingi-Nõmme Metsameet ja et hääbumas on metsandusliku kutsehariduse andmine Tihemetsas. On hea meel, et alles on veel Lodja metskond, ja et taas pakutakse linnarahvale tööd metsataimede kasvatamisel Marana taimlas.

Meeleoluka metsa- ja loodusteemalise kavaga esinesid kolleegilised.

Järgnevalt oleks pidanud olema kavas endise Kilingi metsaülema emeritprofessor Ivar Etvergi ettekanne. Kahjuks ei võimaldanud tervislik seisund ettekandjal endal konverentsil osaleda ning väga mahuka ja huvitava ajaloolise ettekande lugesid ette Kaupo Ilmet ja Heiki Hepner.

Andres Tali järv Eesti Metsatööstusliidust rääkis sellest, mida mets on meile andnud ja see on TÕO.

Kuni aastani 1994 oli enam inimesi hõivatud metsakasvatuses. Puidutöötlemise osakaal tööhõives oli suhteliselt tagasihoidlik. Olulised muutused tekkisid pärast metsamajandite reorganiseerimist 90-date aastate algul ja pärast Imavere Saeveski loomist 1995. aastal. Puidutöötlemisega seoses tekkis juurde märkimisväärne arv töökohti. Kuid raiemahu kasvades jääb töötajaid järjest vähemaks. Käesoleval ajal on metsamajanduses hõivatud 8000 inimest.

Vabariiki sissetoodava puidu maht järjest kasvab. On prognoositud, et 2005. aastal on see kokku 2 miljonit tihumeetrit. Tegemist ei ole naftaga, mis kohe välja tagasi viiakse, vaid toorainega, mis kohapeal edasi vääridatakse. Jaanuaritorm mõjutab käesolevat aastat eelkõige sellest seisukohast, et ka need puiduvuod, mis muidu Venemaalt Rootsi pidid suunduma, maanduvad nüüd Eestimaa saekaatrites.

Viimase 15 aasta jooksul on raiemaht Eestis suurenenud 3 korda, saematerjali tootmine 5 korda ja puidutööstusesse on juurde tekkinud 27 000 töökohta. Puidutööstus on innovaatiline, kohapealne turg avardub tänu aktiivsele ehitustegevusele.

Metsamajanduses on samal ajal töötajaid 4000 võrra vähemaks jäänud. Perspektiivis on karta sama tendentsi jätkumist seoses kaitstavate alade suurenemisega ja ebaühtlasest vanuselise struktuurist tingitud raiemahtude vähenemisega. Üldsuse hoiak metsakasutuse suhtes on pigem negatiivne ja omanike huvi oma metsa kasumlikult majandada on ebaloogilise maksupoliitika tõttu vähenenud. Kurb on selle kõige juures see, et Eesti maainimese rahakoti asemel läheb palgaraha Venemaa metsatöölisele.

Kalle Karolese sõnavõtt käsitles metsakaitset ja -uendamist.

Arvestus metsade pindala, tagavara, paiknemise ja seisundi kohta on koondatud metsaregistrisse. Andmeid kogutakse ja uuendatakse iga-aastase kogu riiki hõlmava statistilise metsainventeerimise (SMI) abil, kahjuks ei ole kõike Eesti maakondade andmete registrikandmise tase veel ühtlane.

SMI andmetel on Eesti metsadest kahjustatud 300-310 tuhat hektarit. Kahjustatud on 33 % kogu Eesti kuusikutest, erametsade omadest koguni 36 %. Enim kahjustusi on põhjustatud sõraliste poolt - 62 %, haavataeliku poolt kahjustatud on 15 % puistustest. Järgnevad tormi, juurepessu, kopra ja mehhaanilistest vigastustest põhjustatud kahjustustega puistud.

Enimkahjustatud metsaosad määratakse raietele metsakaitse ekspertiisi alusel. Kui keskmisel aastal viiakse ekspertiisi läbi 2-5 tuhandel hektaril aastas, siis alates 2001. aastast on tulnud ekspertiisi läbi viia 6-7 tuhandel hektaril.

Keskmiselt kahjustab tormituul aastas puistuid 200 hektaril ligikaudse mahuga 40 000 tihumeetrit. 1967. aasta augustitormi kahjustus oli 6,7 miljonit tihumeetrit ja sama aasta oktoobrikuu tõi veel 400 000 tm lisaks. 1969. aasta novembritormi maht oli 434 000 ja 2001. aasta tuultekahju kokku 890 000 tm. 1967; 2001 ja käesoleva aasta jaanuaritorm andsid tuule kiiruse poolest välja orkaani mõõdu.

Eesti metsades tuleb tormikahjuga arvestada. 2005. aasta jaanuar näitas taas kord kätte meie metsanduse tugevad ja nõrgad kohad. Kõige rohkem said kannatada juurepessust nakatunud puistud ja ülemajandatud erametsad Jõgeva, Pärnu ja Viljandi maakondades. Torm on loodusnähtus, mille mõju on kompleksne ja pikemaajaline nii ökoloogilisest, ökonoomilisest kui ka sotsiaalsest vaatevinklist lähtudes ja ka käesoleva aasta tormi kogumõju saame hinnata alles aastate möödudes.

Metsauuendamise olukord on viimastel aastatel järjest paranenud. Pudelikael on taimekasvatus, kuid ka selles valdkonnas on viimasel ajal positiivseid muutusi toimunud. Metsataimetootajate on väljastatud 123 tegevusluba. Erametsaaladest on uuenenud 74,7 ja uuenemas 14,9 %. Probleeme uuenemisega on 10,4 % raiemikl peamiselt Lääne-Virumaal, Võrumaal ja Järvamaal, kuid uuendamata lankide osakaal järjest väheneb. 2003. aasta andmetel on täheldatav, et endised männipuistud asenduvad teiste puuliikidega ja et lehtpuude osakaal suureneb.

Arvestades meie raiemahtusid, oleks Eesti metsade aastane taime vajadus 16-17 miljonit istikut aastas uuendamiseks ja lisaks veel 2 miljonit täiendamiseks. Kui lähtuda metsaseaduse uue eelnõu nõuetest uuendamisele, siis oleks vaja veel 2 miljonit istikut lisaks.

RMK peadirektor Ülo Viilup rääkis riigi rollist metsanduses.

Metsanduse korraldamisega Eesti Vabariigis tegeleb Keskkonnaministeerium.

Riigile kuuluvate metsade majandamisega tegelevad lisaks Riigimetsa Majandamise Keskusele veel Haridus- ja Põllumajandusministeeriumi ning ka Kaitseministeeriumi haldusala asutused. Riigi ülesanne on korraldada metsaharidust ja tagada metsateaduse areng ning kindlustada informatsioon metsaresursi olemissuundi ja kasutamise kohta.

Metsateaduse kohta tuleb tunnistada, et minnevikus on paremaid aegu olnud, eriti selles osas, mis puudutab teaduse rakenduslikku külge. Metsaregistris on olemas andmed 1,3 milj. ha metsamaa kohta, samal ajal on Eestis metsamaad kokku 2,2 milj. ha.

Seadusandliku raamistiku moodustavad metsaseadus, looduskaitseadus, rakenduseadused ja maksuseadused. Viimaste rolli ei maksa alahinnata, sest sageli võib maksu mõju olla suurem kui toetus.

14 % riigimetsadest on range kaitse all, 18 % on kaitsemetsad ja 1 % tulundusmetsadest on kaitse all vääriselupaikadena. Lisaks on veel 4 % Natura eelvalikualasid, mis hiljem jagunevad kaitse- ja hoiu metsadeks. Seega toimub majandustegevus ainult 63 % riigi hallata olevast metsamaast ja ka sellel alal peatab kevadine raierahu tööd lindude pesitsusajaks. Järgmise 25 aasta jooksul on ette näha raiemahtude vähenemist veel 7 % võrra, puuliikidest on kõige suurem vähenemine kuuse osas. Samal ajal tuleb tagada pikaajaliste lepingupartnerite kindlustamine toorainega.

Tendents on masinraie osakaalu suurenemisele. Väheneb kasvava metsa müügi osakaal. Harvendusraiate müügist kasvava metsana loobutakse täielikult, kuna harvendusraietel on raiutavate puude valiku aspekt väga oluline.

Tuleb hea seista selle eest, et metsamaa uuenemine toimuks kasvukohale sobiva puuliigiga. 60 % metsamaast on sobiv okaspuupuistute kasvatamiseks.

Sotsiaalsed aspektidest on riigil kohustus tagada tööhõive, igapäevane, metsateede ja ettevõtmistatud puhkemaastike avalik kasutamine.

Lembit Laks Lääne-Virumaalt rääkis metsa ja uue Metsaseadusega seotud probleemidest eraomaniku vaatevinklist lähtuvalt.

Selleks, et erametsomanikul oleks garanteeritud igakuine sissetulek 9000 krooni kuus, peaks tal olema minimaalselt 600 ha metsamaad. Maksimaalne hulk metsamaad, millest omanik jõuab veel üle käia, on L. Laksi arvates 1200 ha. Hetkel on tema kasutada 580 ha ja kõik selle on ta omandanud maad ostes. Paraku on tänasel päeval saanud tema metsast pigem ulukite toidulaud, sest põtrade arvukust ei suudeta hoida sellistes piirides, et metsakahjustusi vältida.

Metsa majandamine on loomuline protsess. Metsaomanik teeb oma otsused metsa seisundist lähtudes, seades eesmärgiks ühtlase kasutuse. Kuid uus Metsaseadus muudab tulevikku suunatud tegevuse mõttetuks, sest majanduskava muutub seaduseks. Majanduskava peaks vaatlema metsa tervikuna, mitte killustama seda kinnistute kaupa.

Tänaseks päevaks oleme juba jõudnud niikaugele, et lagastamine metsas hakkab lõppema, suureneb seaduskuulekate metsaomanike hulk. Miks siis just nüüd liigub metsaseaduse pendel teise äärmusesse? Keskkonnainspektioon otsib võimalusi trahvida olematute kahjude eest, maamaks on mitmeid kordi tõusnud ja tõuseb veel, sest riik ei suuda või ei soovi korraldada kohalike omavalitsuste rahastamist. Ebaseadusliku tegevuse erametsades on põhjustanud tegelikke kulutusi mitte arvesse võtten maksusüsteemi.

L. Laks lõpetas oma sõnavõtu Tiibeti vanasõnaga: Kui mõtled järgmisele aastale, siis külva hirssi, kui järgnevatele aastasadadele, siis istuta metsa, kui aastatuhandetele, siis kasvata inimesi. See ajaprosessile vastupidav mõttetera sobib hästi lõpetama ka käesolevat ülevaadet metsanädala avavõitusest.

Kilingi-Nõmmes käis paberi ja pliatsiga
Terje Sein

Kilingi metsad ja mehed

Ivar Etverk.

Ettekanne metsanädala konverentsil Kilingi-Nõmmel 18.aprillil 2005

Pärnumaa lõunaosa, kus me praegu viibime, on üks Eesti metsarikkamaid piirkondi. Tali valla maadest on siin metsaga kaetud 64%, Häädemeeste vallas 65%, Saarde vallas 80% ja Surju vallas isegi 91%. Ja metsa on siin palju olnud iidsetest aegadest saadik.

Nelisada aastat tagasi, kui see piirkond kuulus Poola kuningriigi koosseisu, tekkis kuningas Stefan Bathoryl huvi, kui palju siit saaks makse välja pigistada. Selle teadasaamiseks saatis ta siia Leedu kantsleri Lev Sapiega. Kantslerihärra aruandes aastast 1599 on kirjutatud praeguse Kilingi-Nõmme ümbruse kohta järgmist: “See on üks tema Kuningliku Kõrguse metsade ja laante ning samuti metsloomade suur hävitamine, millist pole näha mujal kogu Eestis, sest talupojad tapavad talvel põtru ainult naha pärast, aga liha ei jõua mõnikord ära süüa, nii et söödavad sellega koeri, aga ehituspuid, laevamaste ja igasugust muud metsa parvetavad nad jõgesid mööda Pärnu. Oleks vaja need saatürid metsast välja ajada teistele maadele /.../, aga sinna panna vannutatud metsnik

Selles vardjaskonnas elavad talupojad või pärisorjad suurtes metsades ja soodes ühekaupa, kahekaupa ning mõnes kohas mitmekesi. Talupojad seal tegu ei tee, vaid maksavad kindlaid andameid ja ainult rikuvad metsi. Lossiametnikel on raske valitseda seda vardjaskonda, kuna ta on niisuguste soode ja metsade vahel, kust suvel peaaegu kunagi ei pääse läbi kõigi talupoegade juurde ratsa, aga mõnede juurde ka jalgsi mitte. Lootsikuga (seda me vaatasime hoolega järele) pole mõeldagi, sest seal on aina rohi ja mädasoo.”

Ilmselt oldi taoliste *saatüridega*, kelleks kreeka mütoloogias nimetatakse kitse ja inimese vahepealseid metsikuid, himuraid ja üle-meelikuid loodusvaime ja kes kuulusid ka viinajumal Dionysose saatjaskonda. Ega muidu poleks umbes 1770.aasta paiku kirjutanud

C.J.Ebhard oma metsa- ja jahiseaduse projektis sõnasõnalt järgmist: “Juhul kui metsaametnikud leiavad eest sõnakuulmatust või kangekaelset vastupanu metsaalaste korralduste elluviimisel, tuleb /.../ lähemast kreisilinnast nii palju sõdureid appi saata kui vaja.” (see oleks hea punkt ka meie metsaseaduses).

Vannutatud metsnik ei jõudnud siinsetesse metsadesse siiski veel niipea, sest elu läks kiiresti segaseks. 1629.aastal tuli Poola kuningal loovutada oma Liivimaa valdused Rootsi kuningale ja sellel omakorda vähem kui saja aasta pärast Vene tsaarile. Peeter I valitsemisaega langevad küll mitmed metsaga seotud küsud ja korraldused, kuid kuidas just täpselt toimus metsanduse juhtimine, kes sellega tegeles, kui palju oli metsaametnikke, missugused olid nende õigused ja kohustused ja mis metsas üldse tehti, on halvasti teada. Alles 18.sajandi viimases veerandis pandi riigimetsadesse ametisse esimesed spetsiaalsed metsaametnikud försterid. Sajandi lõpuks oli neid metsaülema ja metsniku vahepealseid mehi Eesti ala riigimõisates ametis juba 13, neist üks Kilingis. Siiski tuleb veel palju aastaid vahele jätta, enne kui jõuame kindlapiiriliste ja kindla struktuuriiga metskondade juurde, sellele pani aluse 1826.aasta *Metsamajanduse uue korraldamise määrus* (Polozenie o novom ustroistve lesnoi tšasti). Määruse järgi jaotati riigimetsad ringkondadeks, nende piires moodustati metskonnad ja käibele tuli ka termin *metsaülem*. Pärnu metsaringkonnas oli esialgu kaks, hiljem kolm metskonda – Esimene Pärnumaa ehk Laiksaare metskond, Teine Pärnumaa ehk Võlla metskond ja Kolmas Pärnumaa ehk Vastemõisa metskond. Metsaülematele allusid metsnikud ja viimastele metsavahid –süsteem, mis kehtis meil kuni metsavahtide ametikohtade kaotamiseni. Esimesed kroonumetskonnad Pärnumaal olid päratu suured, meid täna enim huvitavat Esimest Pärnumaa ehk Laiksaare metskonda iseloomustavad metskonnale allunud riigimõisate nimetused – need olid Sindi, Kilingi, Laiksaare, Pati, Orajõe, Häädemeeste

ja Tahkuranna. 1848.aastal oli Laiksaare metskonna pindala 76 tuhat hektarit, ületades seega isegi RMK metskondade praeguse suuruse ja andes metskondade edasisele liitmisele hea põhjenduse. Selles Laiksaare metskonnas oli ametis 33 metsavahti ja nõukogude ajal kuulusid sellele maad 7 metskonna koosseisu. Tolleaegses Laiksaare metskonnas figureerivad niisugused tuntud vahtkondade nimetused nagu Lähkma (kus praegu asub Kilingi metskonna keskus), Marana siinsamas Kilingi-Nõmme külje all, Riisselja (Kilingi-Nõmmest umbes tosin kilomeetrit Pärnu poole), Ilvese, Valdimurru, Soo-otsa, Mätliku, Saesaare.

1843.aastal kirjeldatakse Laiksaare metskonna metsi õige armetutena, enamasti olid need valiraietega rüüstatud, kusjuures Tahkuranna metsades polevat üldse enam olnud raiumiseks kõlvulisi puid. Üks 1849.aastal Laiksaare metskonna põhjaosas metsakorralduse välitöid teinud leitnant märgib, et nendes metsades olnud rohkesti kõvu lehtpuid – vahtraid, jalakaid ja saari. Viimaste seas olnud puid rinnasdiameetriga 1,5 kuni 1,8 meetrit, mis tundub küll raskesti usutav, kuid Eesti jämeda saare rinnasdiameeter Järvamaal Sargvere pargis on koguni 2 meetrit. Metsal olevat olnud kohati täiesti ürgmetsa ilme ja – ma tsiteerin Kilingi metskonna omaaegset metsaülemat A.Rühli – “oli kohti, kuhu nähtavasti puutunud veel ei olnud inimese jalg”. Rõhutan siinkohal seda negatiivset rolli, mida valikraied on Eesti metsanduses mänginud ja mis peaks õigustama uue metsaseaduse eelnõu kavandajate püüdlusi need tulundusmetsades hoopis ära keelata, vaatamata roheliste arvamusele, et need on kõige paremad ja loodussõbralikumad raied üldse.

Vaatleme nüüd ühte aastast 1860 pärinevat dokumenti, mis lubab heita pilgu tolleaegsetele metsaoludele. Tegemist on metsaülema poolt raiepiletile lisatud *korraldusega metsavahile* ja on järgmine:

KASK

Krono-metsavahhe Juri Krassel. Siin teh-

Metsanädala raames avati Laugu metsavahimaja Saaremaal.

hakse sulle kohhuseks:

1)Pärrast sedda kui Eademeeste mees Andres Wiede sedda 6.mal künla ku 1860. nr. 26 minno antud pu-raiumise piljete üllesnäidanud, temmale Kilingi krono metsast selle piljete peal nimetatud puid, seddasamma suggu, nipaljo, nijämmedad ja pitkad ja sestammast metsa jaust ja kaugusest, kuidas piljetis ööldud, ilma ajaviitmata pead laskma raiuda.

2)Nimmetatud pu-raiumise aegas pead selle järrel watama, et koggoniste mitte ülle selle loa, muid puid sinna kõrwa ei sa raiutud et se raiumise koht piljetes nimmetatud kaugusel jõest, ja et need raiutawad puud koggoniste mitte jämmedamad, ei pitkemad, ei teist suggu egga rohkem ei olla, kui piljetis ööldud.

3)Et raiumise aeg mitte pitkemale ei wenni kui 1 ma Paastu ku päwani 1860.

4)Kui temmale puid keeldud pusoust, ehk jämmedamaid ja pitkemaid, ehk rohkem raiutud, kui lubbatud oli; siis pead sina raiujatele, ehk pude peremehele, kui ta seal on, üttelema, et nemmad keelatud puid koggoniste enam ei tohi raiuda, ja seda mulle kohhe teatama.

5)Sel raiumise ajal nimmetatud puud kõik arusse panema, et kui arro kirja nende üle nõuan, sedda mulle kohhe woid anda.

6)Selle järrel watama, et raiudes kõik järrele jädavad ladwad ja oksad raiumise kohast selle tarbeks nimmetatud kohta sawad kokku wetud, ja

7)üllemal nimmetatud loa-piljetid en nese käes senniks ülal hoida, kunni need nede sees nimmetatud puud raiutud on, ja siis kui ma raiumise kohta tulen, neid minno kätte annad, et siis raiutud puid järrele woin wadata, ja piljete peale ülleskirjutada.

Metsa-härra (kapten A.Peters) Pitser

Siit saame teha mitmeid huvitavaid järeldusi:

Esiteks: suhtlemine käis 150 aastat tagasi vene kroonumetskonnas ja sakslasest metsaütlema all veel eesti keeles. Kuid mitte enam kaua, sest 1880ndatel alanud venestamise järrel pidi kõik asjaajamine toimuma vene keeles, ka kirjawahetus elanikkonnaga;

Teiseks: metsavaht oli kirjaoskaja, ehkki kroonumetsavahilt kirjaoskust polevat nõutud. Muidugi oli Eestis 1860.aastal kirjaoskamatu meest raske leida. Kirjaoskamatu ei saanud naistki võtta, poissemehel oli aga raske metsavahi ametit pidada, sest rahapalka neile ei makstud. Metsavahi töötasuks oli palgamaa, mis oli üsna suur. Näiteks 1862.aastal oli hilisema Kilingi metskonna Lähkma metsavahi palgamaa 117 hektarit, Sootsa metsavahil 102 hektarit. See tekitas olukorra, kus metsavaht ei jõudnud enam mõlemat teha, metsa valvata ja oma palgatalu pidada. Väljapääs arvati olevat palgamaa suurendamises, mis teeks metsavahi sedavõrd jõukaks, et ta jõuaks omale abilise palgata – emma-kumma töö peale siis, kas metsavahiks või talusulaseks. Muidugi tahtis metsavaht säärasest talupidamisvõimalusest kinni pidada, mis muutis selle ameti ihaldatavaks ja peaaegu et pärandatavaks, tekkisid terved metsavahidünastiad, kus amet isalt pojale. edasi anti. Metsavaht püüdis oma ametit samas vahtkonnas võimalikult kaua pidada, näiteks Sootsa vahtkonnas oli 40 aastat (aastail 1889 kuni 1929) metsavaht Juhan Mägi, rekordi lõi aga Peeter Lilles, kes alustas metsavahina tsaari ajal aastal 1899 ja lõpetas nõukogude ajal

1958. Kokku teeb see 59 aastat. Metsavaht oli olnud ka tema isa ja oli tema poeg Heinrich Lilles. Ehkki viimane oli minu metskonnas töötamise ajal üle 60 aasta vana ja halli peaga, kutsuti teda ikka nooreks Lilleseks.

Kolmandaks: (käsu punkt 2) tegu oli kasvava metsana välja antava valikraiega, muidu ei kästaks nii hoolega valvata, et jämedamaid, pikemaid ega muud liiki puid ei raiutaks. 1860ndail said riigimetsades valitsevaks küll juba lageraied, aga küllap tehti ka valikraieid.

Neljandaks: (käsu punkt 2) võimalik, et kõnealuselt raiekohalt veeti puit välja vett pidi, muidu poleks rõhutatud raiekoha kaugust jõest. Kirjanduses on väidetud, et 1848.aastal parvetati ehituspuitu Laiksaare metskonnast kinniselt, s.t. parvedena mis aga kehtib ilmselt vaid puidu vedamisel merd mööda Pärnusse. Vähemalt nii kinnitavad vanarahva mälestused, kelle järgi jõgedel olnud ikka tegu lahtise parvetamisega. Olgu öeldud, et Kilingi metskonnas parvetati metsamaterjale veel 1950ndate esimeses pooles, materjal läks mööda Lähkma jõe Reiu jökke, sealt Pärnu jökke ja edasi Pärnusse. Aga võimalik, et jõgi oli ka oluline orientiir metsas, sest sel ajal polnud Kilingi mets veel kvartaliteks jaotatud ega sinna sihte sisse raiutud – seal olid enne 1889.aastat olemas vaid piirisihid. Üldse on sihid meie metsades kaunis hiline “leiutus”, neid hakati sisse raiuma alles 1825.aasta riigimõisate ja –metsade plaanistamise juhendi nõudel. Selle juhendi on kinnitanud Eesti-, Liivi- ja Kuramaa kindralkuberner markii Filipp Paulucci. Lisaks sellele juhendile olevat ta hiljem kinnitanud ka itaalia rahvuskangelase Giuseppe Garibaldi surmaotsuse (1834), sest lugupeetud Paulucci oli rahvuselt itaallane, kes naases 1829.aastal Itaaliasse ja pidas sealgi mitmeid kõrgeid ameteid.

Viendaks: (käsu punkt 7) raie oli nii haruldane asi, et metsavahile pidi lisaks raiepiletile saatma ka need ülaltsiteeritud õpetusõnad, mis teha selle Häädemeeste mehe ja tema raiepiletiga. Ka kavatses metsahärra ise raiekoha üle vaadata, mida ta paljude raiete korral poleks jõudnud teha. Täpsemalt: 1848.aastal raiuti Laiksaare metskonnast vähem kui pool tihumetrit hektari kohta aastas. Võrdluseks olgu öeldud, et 1997.aasta metsakorraldus kavandas Pärnumaal keskmiseks aastaseks raieks 8 korra enam.

Kuueandaks: (käsu punkt 6) lankide puhastamine raiejäätmetest oli juba siis kohustuslik nagu praegugi. Ilmselt siis veel rohelisi ei olnud, kes metsas risu armastavad;

Seitsmendaks: raiuma tuldi kaugelt – Häädemeestelt. See kinnitab, et seal piirkonnas olid metsad valikraietega sedavõrd rüüstatud, et polnudki enam midagi raiuda.

Kaheksandaks: miks kandis metsahärra Peters kapteni tiitlit? Asi on selles, et kusagil 19.sajandi keskel, Nikolai I valitsemise ajal moodustati Venemaal nn metsaülemate korpus, ehk *korpus lesnitših* (ka *lesnoi korpus*). See oli sõjaväestatud organisatsioon, mis ühendas riigimetsateenijaid, kes said omale ka vastavad aukraadid. Näiteks Laiksaare metskonna 1848.aasta kirjelduse koostanute seas oli keegi majori aukraadis õpetatud metsaülem, siis veel metsarevident staabikapten von Vogt, kirjelduse kinnitas aga kubermangu metsaülem polkovnik parun Uexküll.

Ja lõpeks üks huvitav asi – tegemist oli Esimese Pärnumaa ehk Laiksaare metskonna-

ga, raiekohana nimetatakse aga Kilingi kroonumetsa. Kust see nimi on tulnud? Seda enam, et tsaariaegne Kilingi metskond ei kandnud teips mitte Kilingi metskonna nimetust, vaid oli *Kurkundskaže kazjonnoe lesnitšestvo Lifljandskoi gubernii*. Kurkund oli hilisema Kilingi mõisa saksakeelne nimetus. Rükkeri Liivimaa 1832.a väga raskesti jälgitaval kaardil on Kurkund asunud Lodja postijaamast paar kilomeetrit Viljandi pool. Praegune Kilingi-Nõmme on tekkinud teederistile, millest üks haru viib Viljandi, teine Pärnu ja kolmas Lätti. Sinna ristmikule asutas mõisaomanik, kelle nimi oli Schilling, kõrtsi. See paiknes laiialdasel nõmmel, mistõttu sai rahvasuus nimeks *nõmme kõrts* ehk täpsemalt Schillingi nõmme kõrts. Ja oligi Kilingi-Nõmme nimi valmis. Ajapikku kasvas kõrtsi ümber küla, sellest linn.

Nagu ma juba ütlesin, olid need kroonumetskonnad algselt väga suured ja seepärast hakati neid väiksemaks tegema. Kilingi nime kandev metskond moodustati 1.jaanuaril 1897 Laiksaare metskonna Kilingi metsandikust. Uue metskonna pindala oli veidi alla 12 000 hektari, millest metsamaa moodustas 63%, soo 29 ja põllumajandusmaa 8%. Hiljem vähenes metskonna pindala seoses uute metskondade moodustamisega veelgi – 1919.aastal läks osa sellest Lodja metskonna koosseisu, rääkimata nõukogude ajal tehtust, mil Kilingi metskonnal tuli oma maid loovutada õige mitmele uuele metskonnale.

Riigimetskondade moodustamine Pärnumaal andis eelduse ja võimaluse nende senisest intensiivsemaks majandamiseks, ja tänu sellele, et Laiksaare ja Kilingi metskonda sattusid juhtima tublid metsaülemad, võis neid tolaeageid olusid arvestades teistele eeskujuks seada. Keda siis siin nimetada? Esmalt muidugi juba mainitud Laiksaare metsaülemat, sedasama kapten Aleksander Petersit. Kahjuks teame temast väga vähe nagu ka teistest vene kroonumetsaülematest. Ta oli sündinud umbes 1790. Oli sõjaväelase poeg, 18-aastasena töötas Pärnu tollivalitsuses, hiljem kubermanguvalitsuses kirjutaja ja raamatupidajana, kuid 1835 (45 aastasel) oli juba noorem-metsaülem ja septembris 1841 metsaülem. Kus ta seda ametit õppis, pole teada. Me ei tea sedagi, millal Laiksaare metskond täpselt moodustati, igatahes 1838 oli ta juba olemas, aga kas Peters oli seal juba siis metsaülem, pole ka teada. Kirjandusest on leida andmeid tema tegevusest metsaülemana aastatel 1847 kuni 1862, aga usutavasti oli ta sellel kohal nii varem kui hiljem. Ta pidas metskonnas oluliseks parvetuskanalite kaevamist (sel ajal kaevati ka näiteks Timmkanal) ja üldse metsakuivendustööd. Ta on koostanud kaks Laiksaare metskonna kirjeldust: aastast 1848 vene keeles ja 1862 saksa keeles (oli siis juba 72 aastane), valmistanud Laiksaare metsandiku ja Tahkuranna metsandiku plaanid. Metsamajanduslikest töödest on vähe teada, sest neid tegid kroonumõisate talupojad teokohustuse raames või ka metsavahid ja kuna rahalisi kulusid metskond seoses sellega ei kandnud, ei peetud nende üle ka täpselt arvestust. On siiski teada, et varuti okaspuude seemneid ja külvati neid metsalagendikele (raiesmikud jäeti looduse hoolde) või saadeti teistesse metskondadesse, puhastati piiri- ja kvartalisihte, kaevati kraave ja kanaleid, korraldati raieid ja müüdi metsamaterjale. 1850.a metsakorralduse põhjal mindi Laiksaare metsandikus valikraielt üle lageraiele, mis järgnevat kümne aasta jooksul vähendas metskonna

Kilingi metsades on metsamajandi direktorina palju korda saatnud kauaaegne minister H. Teeder.

Foto J. Pere

tulusid umbes kolme neljandiku võrra, sest valikraietega olid paremad puud varem juba kõik välja raiutud. 1862.a aruandes märgitakse, et viimase 6 aasta jooksul on kaevatud 32 km kraave.

Laiksaare hilisematest metsaülematest on rahva mälus jäädvustunud üks koloriitne mees, kellest pole teada ei nime ega töötamise aega. Teada on vaid, et ta tegutses ajal, mil Pärnus eksisteeris Waldhofi tselluloosivabrik, s.t kunagi vahemikus 1899 kuni 1915. Rahvasuu pajatab temast nii: “Orajõe, Häädemeeste, Tahkuranna ja Laiksaare valdade metsad kuulusid vene ajal ühte Laiksaare metstkonda. Siin oli kaua aega metsaülemaks üks suurtsugu mees, kes nimetas iseennast rahvaga kõneldes “suurhäraks” ja nõudis, et rahvas nimetaks teda “kõrgeaulik suurhärä”. Seepärast nimetati teda rahva seas “aulik” ja “suurhärä”, nime ei teatudki. Vanemad inimesed nimetasid järgnevat metsahärrat esialgu “uueks aulikuks”. Vana aulik oli suur viinamees. Üks Häädemeeste mees olnud kord laagripuid ära andmas. Kui suurhärä tema riidale lähenenud, pole ta mehe teretamist kuulnud või kuuldavaks teinud – mehel olnud müts ka pääs – ja käratanud kohe “Siga-vasik-lontrus, lurjus, lambapää, sina ei mõistma suurhärä teretada!” Mees hakanud vabandama, et ta on teretanud, aga suurhärä pole kuulnud. See vihastanud metsaülemat veel enam, ta käratanud uuesti mehele pääle ja arvestanud ta riidad suuremaks, nii et mees pidi maksma tolliraha rohkem kui õigus.

Orajõe Penu küla mees, vana Kupu, olnud kavalam. Kui tema laagripuude vastuvõtmine tulnud, pühkinud ta luuaga oma riitade ümbert lume eemale ja teeraja ka riida juurde, ise olnud riida ääres põlvili, müts kaenlas, viinaklaas käes, kui suurhärä lähenenud. Suurhäräl olnud selle üle väga hea meel, ta kiitnud: “Vat kus moistlik mees, moistlik mees, tubli mees! Suurhärä kinkima sul need puud, kinkima!” Ja vana Kupu saanudki puud ilma tollita kätte.

Kord tulnud aga Asujale, kus suurhärä

elas, revident... Suurhärä maganud parajasti lõunaund ja teenijatüdruk tulnud talle teatama. Suurhärä olnud nii hirmul, et päris lõdisenud ennast riietades. Tüdruk, kes teda abistanud, ütelnud “Härä on ju küll ise suur, miks härä nii kardab?” Härä kogelenud: “Mina kjull suur, aga tema julearu suur, julearu suur!” Naljasõnana korratatakse veel praegu rahva seas suurhärä tavalist sõimusõna: siga-vasik-lontrus, lurjus, lambapää! Ja tema hoiatust metsavahtidele: “Vatama järgi, et see suits metsas ei ole” (s.o. et tuld metsades ei leviks).”

Nii kirjutab Oskar Loorits raamatus “Endis-Eesti elu-olu” (II lk. 103 ja 104). Tuleb aga siiski silmas pidades, et ega rahvas metsameeste tiitlites alati hästi ei orienteeru, raske on näiteks uskuda, et suure kroonumetskonna metsaülem käis isiklikult langil puuriitu mõõtnas ja vastu võtnas.

Kilingi metsaülematest on tuntuim ja teene-kaim Karl Eduard Aun, kes oli selles ametis aastail 1897 kuni 1926. Ta oli lõpetanud Petrovski-Rasumovski Metsaakadeemia, töötanud Riia metstkonnas abimetsaülemana ja Riias metsarevidendina ning Eestis Võtikvere kroonumetskonna metsaülemana. Seega oli ta Kilingisse tulles juba hea ettevalmistusega ja parimas eas (36 aastane) vilunud metsamees. Tema töökoormus oli tohutu. Ise kirjutab ta oma tegevusest ülevaadet andes nii: “Kõike oma aega metstkonnas tööde peale ära kulutada ei olnud võimalik, sest kõik 25 aastat olin ühtlasi ka Pärnu kreisis vanem metsade revident olnud. Minu lähema juhatuse ja ülevaatuse alla käisid metsarikkad Laiksaare, Orajõe ja Võlla metstkonnad. Peale selle olin mina Pärnus kõigis kroonu komisjonides põllutöömisteeriumi esitaja”. Kilingi metstkonnas pidas ta peamiseks kuivendustööd koos teede ehitamisega ja metsa uuendamist. Ta tegi ise kõik vajalikud loodimised, joonistas kraaviprofiilid, arvutas mullatööde mahud kokku 174 km kraavide kohta ja seda ajal, mil tal metstkonnas polnud igapäevaseks abijõuks isegi “kirjutajat”, arvutustööd tuli teha arvelaua ja heal juhul primitiivse käsivändaga aritmomeetri abil. Uusi teid ehitati tema metsaülemaks olemise ajal ligi 15 kilomeetrit, abiks vaid labidas, käru ja hobune. Metsakultuure lasi ta rajada 1100 hektarit, sealhulgas ka kunagistesse soodesse, umbes sama palju neid täiendada ja teha valgustusraiet. K.Auna ajal ehitati 1901.aastal Lähkmale ka võimas metstkonnahoone. K.Auna taset näitab seegi, et kui 1919.aasta teravas kaadripuuduses korraldati Eestis esimesed viienädalised metsanduslikud täienduskursused, valiti selleks välja kaks metstkonda – Võlla, kus metsaülemaks oli Andres Mathiesen ja Kilingi. 1919.aastal tegi aga Tartu Ülikool Karl Aunale ettepaneku tulla kavandatavasse metstkonnanda õppejõuks. Aun soovis enne õppetööga alustamist minna välismaale ennast täiendada, sinna saatmiseks puudusid aga Ülikoolil võimalused ja Aun keeldus õppejõu ametist. Kilingi metsaülem kohalt lahkus ta 1925.aastal 64 aastasel, kuid töötas veel kaks aastat Mõisaküla ringkonna metsarevidendina. Juba pensionil olles tehti talle 1927.aastal ülesandeks esimese eesti metsaseaduse eelnõu väljatöötamine. See sai järgmisel aastal valmis ning seda hinnati kui “küpset ja kooskõlastatud tervikut”. Paraku ei vastanud selle üldpõhimõtteid ja paljud üksikküsimused ametliku metsapoliitika suundumustele, mistõttu eelnõuks see jäigi. 1941. aasta kevad-talvel asus Karl Aun ümber Saksamaale, kus suri juunis 1945.

Karl Auna ajal aastail 1897 kuni 1900 töö-

tas Kilingi metstkonnas abimetsaülemana Julius Kitsing, hilisem põllutöömisteeriumi metstaosakonna juhataja aastail 1918 kuni 1923, sama ministeeriumi Maakorralduse ja Metsade Peavalituse peadirektor ja põllutöömistri abi 1927 kuni 1929. Teda loetakse ka Tartu Ülikooli metstaosakonna tegelikuks asutajaks, metstaosakonna struktuuri ja õppekavade väljatöötajaks.

Uueks metsaülemaks sai Artur Rühl. Rühl oli sündinud 1899 Laiksaare metstkonnas, lõpetanud 1926.aastal töö kõrval *cum laude* TÜ metstaosakonna, töötanud 2 aastat Polli metstkonnas abimetsaülemana ja samal ametkoha Auna käe all Kilingi metstkonnas aastail 1924-1925. Kilingi metsaülem oli ta vaid aastail 1925-1928, et seejärel teha karjääri – ta edutati alul Pärnu ringkonna metsarevidendiks ja seejärel Püssi metstkonna revident-metsaülemaks. Ta oli üks väheseid teaduskraadiga metsaülemaid: Kilingi päevil omandas ta magistrikraadi ja Püssis olles doktorikraadi. Ka tema siirdus 1939.aastal Saksamaale. Pärast sõda töötas ta Lääne-Saksamaal Göttingeni ülikoolis assistendina, dotsendina ja viimased kuus aastat professorina. Suri Göttingenis 1975.aastal.

1929.aastal määrati Kilingi metsaülemaks Karl Auna poeg, 1902.aastal sündinud Heinrich Karl Peter Aun. Ta oli õppinud metsandust Tartu Ülikoolis, Eberswalde Metsaakadeemias ja Hannover-Mündeni Metsaülikoolis, töötanud 2 aastat abimetsaülemana Erastvere ja sama kaua Põltsamaa metstkonnas. Kilingi metsaülem oli ta aastail 1929-1940. Oma isa taselele ta vist ei küündinud. Ka tema asus 1941.aastal ümber Saksamaale, kus jätkas tööd erialal, kuid suri seal suhteliselt noorelt, 64 aastasel 1966. aastal.

Põhiliselt Kilingi metstkonna baasil 1919.aastal moodustatud Lodja metstkonnas oli enne 1945.aastat metsaülem ametis kaks meest: Aleksander Kašin aastani 1931 ja Arnold Sild pärast teda. Kui Eestis moodustati metsamajandid, sai Arnold Sillast kaheksaks aastaks Kilingi-Nõmme metsamajandi esimene vanem(pea)metsaülem.

Kilingi-Nõmmele annab erilise metsandusliku vürtsi veel linna lähedal töötanud metsatehnikum ja selle Voltveti (hiljem Tihemetsa) õppemetsakond. Nende kahega seostub terve rida metsanduse ajalukku läinud inimesi. Voltveti metsaülemaks on olnud Jaan Luik (1928), Paul Reim (1929-1934), Kaarel Salev (Karl Sikk) (1933-1939), August Michelson (1939-1940). Tehnikumi direktoritest ja õppejõududest kerkivad silma ette Paul Reim, Hans Kosenkranus, äärmiselt koloriitne Alfred Auksmann jt. Aga nemad jäävad tänasest teemast veidi kõrvale.

Mis sai siitkandi metsadest pärast Eesti taasokupeerimist ma täna ei räägi, sest 2003.aasta lõpus rääkisime Pärnus sellest terve päeva seoses raamatu “Pärnumaa metsad ja metsandus 20.sajandi teises pooles” ilmumisega. Seal saab igauks oma mälu värskendada. Lõpetuseks ütlen, et mul on tõsiselt hea meel Kilingi-Nõmme metsapealinnaks nimetamise üle, see on auga välja töötatud tiitel. Ja ei maksa sellest hoolida, et leedulased samastasid siinseid elanikke viinajumala saatjatega või et linn sai alguse kõrtsist või et isegi linna läbiv jõgi kannab imelikku nime Humalaste jõgi – head metsad ja tublid inimesed on siin alati olnud.

Ivar Etverk

Elor Ilmet 45

17. aprillil tähistas 45. sünnipäeva EMÜ esimees Elor Ilmet. Elor on ise oma eluloo lühidalt kokku võtnud lausega: "Olen sündinud Tõrvas ja elan Tõrva-augus!"

Elor on tõesti oma metsamehe elu elanud väga sirgjooneliselt - elukutse valikul polnud vist küll kaua mõtlemist, sest isa Kaupo metsaülevaht amet oli ju Aakre metskonnas elades silme ees. Aakrest viis isa amet perekonna Kaareperre ja Elor alustas oma kooliteed Ehavevere algkoolis Luual ja jätkas Palamuse keskkoolis.

Pärast keskkooli lõpetamist 1978. aastal algasid ta enda arvates Elu Parimad Aastad (EPA). Elori kindlameelsust ja valikuuskust näitab see, et ta on pärast kõrghariduse saamist töötanud ainult ühes kohas - Kabala metskonnas. Algukses tuli teha abimetsaülevaht tööd, kuid kohe kiiresti määrati ta metsaülevaht.

Elori töö metsaülevaht on olnud tulemuslik, ta on pidanud tähtsaks metsanduselu püsiväärtusi - traditsioone ja järjepidavust. Kabala metskonnas on alati väärtustatud töötajaid, see on vist ainuke koht Eestimaal, kus peetakse veel metsatöötajate päeva! Metskonna keskus on ajalooühinguline, küllap sealt ka Elori huvi pärandkultuuri uurimise ja säilitamise vastu. Metskonnas on ta samas alati otsinud uuendusi ning hoidnud

head seltskonnavaimu.

Eeltoodu oli kindlasti heaks eelduseks, et Elor valiti üksmeelselt 10. juulil 1999. aastal EMÜ juhatuse esimeheks. Esimeseks ülesandeks seadis esimees siis kontakte teiste ühingutega, asutustega ja avalikkusega. EMÜ kavandas kohe

sekkuda seadusaktide väljatöötamise ja teiste metsandusküsimuste lahendamisse. Elori head tööd ühingus näitab see, et ta on kolm korda valitud tagasi juhatuse esimeheks vaatamata sellele, et selleks pidi isegi põhikirja muutma!

Elori juhtimisel on EMÜ kindlasti muutunud avatumaks, on tekkinud head kontaktid keskkonnaministriga, metsandusjuhtidega. Alati on osaletud Balti metsameeste konverentsidel. Ajalehe "Sõnumid" väljaandmine trükitult ja selle levitamine on ka kindlasti aidanud kaasa EMÜ tutvustamisele ning alati on seal võimalik näha ka Elori sullejälge.

Elor Ilmet on tööd metskonnas, ühingus ja ka kodu juhtinud alati rahulikult, tasakaalukalt ning vajadusel hea huumoriga, seetõttu on ta mõnus kaaslane töökaaslastele ja perele. Puhkamiseks ei kasuta ta ka tavaliselt kaugeid kalleid kuurorte, vaid ikka kodumaa loodust kas jahitides või perega reisides. RMK suvepäevadel on Elori telk tavaliselt kõige kauem laagripaigas.

Elori suurim hobi on kindlasti muusika, sest ükski "Forestalia" esinemine ei möödu ilma Elori hea hääleta!

Soovime Sulle õnne jõudu ja kindlat meelt edaspidiseks!

Kolleegide nimel

Priit Kask

Aavo Urbel 45

Lehekuu 7. päeval aastal 2005 tähistab oma 45. sünnipäeva Audru metskonna metsaülevaht Aavo Urbel.

Üldteada fakt on, et igal kevadel saabuvad meile rändlinnud. Samuti teavad kõik, et kured lapsi toovad. Tunduvalt vähem inimesi teavad, milleks mustad toonekured kasulikud on. Nõnda tõigi 1960. aasta kevadel Audru metskonnas Potsepa kandis elunev must toonekurg kevadel saabudes kaasa väikese poisslapse ja poetas ta kohaliku metsniku Aleksander Urbeli perre. Seos mustade toonekurgede ja tulevaste metsaülevahtade vahel sai selgeks loomulikult aastaid hiljem. Tänapäev on seda mõistnud ka meie vääriselupaikade inventeerijad - kaitse alla on saanud nii metsaülevaht kasvukoht kui ka musta toonekure pesapaik.

Kooliteed alustas Aavo Lindi algkoo-

lis. Pärnu I Keskkooli lõpetas ta 1978. Sellele järgnesid aastad kuulsusrikkas Nõukogude Armees. Töökohta peale armeeteenistust polnud vaja Aavol kaugelt otsida-tuttavad kodumetsad Audru metskonnas said juurde noore metsniku. Töötades metsnikuna alustas Aavo peagi kõrghariduse püüdmist Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Õpingute lõpupoole avanes võimalus proovida kätt metsaülevaht ametikohal Vaiste metskonnas. Noorel metsaülevaht kulus vanemate kolleegide nõu ja abi marjaks ära. Metskonnas olid tegemisel ulatuslikud trassiraied, nappis tööjõudu ja tehnikat-nii et ujuma tuli õppida sügavas vees, kus jalad põhja ei ulatunud.

Saanud tugeva karastuse Vaistes tuli võimalus jätkata metsaülevaht Audrus. Seda pakkumist ei saanud kuidagi tähelepanuta jätta - kodumetsad ootasid. Nõnda jätkas Aavo 1992. aastast Audru metskonnas. Tänapäev on Aavo koos kaasa Retiga siin oma perele rajanud kauni kodu, kus kasvamas kaks noormeest ja tütreirts.

Noore riigi arengutormid tõid kaasa kiireid ja ulatuslikke muudatusi kõikjal,

ka metsamajanduses. Reformide käigus liideti Audru metskonnale suurem osa Tõstamaa metskonnast ja tükikesi Tammitse metskonnastki. Tulemuseks pindalaliselt suurim metskond Edela regioonis. Suure kogemustepagasi ja vaheda mõistusega on Aavo metskonda arukalt juhtinud läbi elumere lainete. Siinkohal ei saa märkimata jätta, et käesoleva aasta lõppedes täitub Aavol ka 25. tööaasta Eesti metsanduses. Kõik see algas Pärnu Metsamajandi käskkirjaga nr. 2-1/1 04. jaanuarist 1981:..... võtta tööle Aavo Aleksandri p. Urbel Audru metskonna II jsk. metsnikuks alates 01. jaanuarist 1981.a. kuutöötasuga 105.- rbl.

Pingelise töö kõrvalt leiab Aavo aega lõdvestumiseks mängides malet ja reisides.

Jahimees on Aavo olnud vahelduva aktiivsusega aastaid, ainult et pikemat aega juba on relvaks valitud fotoaparaat.

Soovime Aavole tuult purjedesse, tugevat tervist ja palju õnne!

Töökaaslaste nimel

Eduard Vilbre

Jaan Schults 40

1990. aastal oli Jaani tulek Suure-Jaani Metsamajandisse teada ja oodatud. Esimeseks töökohaks sai Parika metskond, kus oli vaba nii metsnikukoht kui ka pereelamu ja lisaks

oli metskonnas piisavalt noori inimesi, mis kiirendas noore pere sisseelamist metskonna ellu. Kui pere käis esimest korda metskonnas töö- ja elutingimustega tutvumas, siis jäi esmapilgul meelde kaks asja: ühe noore inimese kohta uurib ja kaalutleb Jaan kõike väga põhjalikult, aga tema kaasa Anneli haarab kõike lennult ja otsustab. Hilisem koostöö näitas, et Jaani põhjalikkus tagab tema poolt alati ka argumenteeritud otsused, aga peereasju otsustatakse ikka koos.

Vaid aastase töö järel oli selge, et Jaani edasitötamine metsnikuna on personali raiskamine ja talle tehti ettepanek

asuda Vaibla metskonna metsaülema ametikohale. Vaibla oli probleemne või õigemini oli probleemne metskonna juhtimine. Ja siia juba Jaani ei oodatud. Metskonna üleandmispäeva hommik algas kui absurdianekdoot – uus metsaülem astus Vaibla metskonna kontori uksest sisse ja eelmine metsaülem lahkus samal hetkel oma kabineti akna kaudu. Metskonnarahvas oli valvas ja ootel. Ometi suutis Jaan oma tasasel, aga kindlal moel ja ilma erilist juhistaazi omamata viia Vaibla metskonna rahva ühe mütsi alla ja kohalike intriigide punumisele kulunud energia suunata metsade majandamisse.

Kindlasti on Jaan halb käsutäitja ja seda just oma väga loova mõtlemise tõttu. Ta ei varja oma teadmisi ega hinnanguid. Jaan põhjendab oma seisukohti otse ja ausalt. Eriti sai see selgeks, kui tollased Suure-Jaani metskonnad tegid Eesti - Taani metsandusprojekti. Kõik oli uus ja reguleerimata. Asjad tuli endal selgeks mõelda ja kohapeal otsused teha. Kui 1993. aastal esimeste projektirahade

eest kõik Suure-Jaani metskonnad ühiselt arvutid ostsid ja samuti ühiselt neid kasutama õppisid, sai Jaanist meie vaieldamatu IT liider.

Lootused RMK sünniks seadsid uued perspektiivid. 1997. aastal ühinesid Aimla, Parika ja Vaibla metskonnad ning Jaanist uue suure Aimla metskonna metsaülem. See oli paras katsumus, kus metsaülematöö nõudis lisaaja võtmist nii pere kui ka hobide arvelt. Kalavetele jõudmine ja jahipäevad jäid üha harvemaks. Ja lastegagi tegelemine langes rohkem Anneli õlgadele. Täna kasvab peres kolm last.

1998. aasta kevad oli metsaülemate perele kaotuseks – Jaan edutati RMK peakontorisse. Teisalt on see muidugi võit, kui tippjuhtidena töötavad praktilast läinud metsa hästi tundvad ja metsale pühendunud inimesed.

Inimlikku õnne ja jätkuvat metsameheteed!

Sinu endised kolleegid

Jüri Koort 40

Halliku metskonna metsaülem Jüri Koort jõuab 3. juunil oma elurajal järjekordse versta-postini, sedakorda on sellel kiri "40".

Et mitte kirjutada koolikirjandit teemal "Meie metsaülem", püüame hakka saada teda enim iseloomustavate lausetega, mõningaid neist selguse mõttes täpsustades.

Meie metsaülem Jüri:

* on põline (kui nii noore mehe kohta sedasi tohib ütelda) Halliku kandi mees – siin oma poisipõlve tembud teinud, siit kooli- ja töömehe teed alustanud, siia oma kätega oma perele kena kodu rajanud;

* on teinud metskonnas kõiki töid pea kõikide töövahenditega ja seega teab metskonna töid-tegemisi ka läbi isikliku kogemuse – sellel ehk ka oma osa asjalikes ja õigetes juhiotsustes;

* on lõpetanud pere ja töötegemise kõrvalt edukalt kõrgkooli;

* on metsanduses hinnatud erialanimene, on osalenud aastaid Luua Metsakooli vastuvõtu- ja eksamikomisjonides;

* on aktiivne ka tööväliselt, osalenud aastaid ka valla volikogu töös;

* eeldab kaastöötajatel vaja-

likku kohusetunnet ja töölaste teadmiste-oskuste taset, kõige piinlikum tegevus tema jaoks on kahjuks ikka aeg-ajalt vajaminev "lasteaiakasvatajaks-olemine";

* oskab vajalikul hetkel liigtõsisist-tuima töötegemist hea naljaga värvikamaks muuta;

* on laialdaste teadmistega vestluskaaslane ja tunneb huvi ka kaastöötajate töövälise elu vastu – oleme kogenud seda lõunatunnil

maast-ilmast vestledes;

* on hea vaistuga, mis hirmutavalt sageli osutub õigeks;

* on hea isa neljale toredale lapsele – teame seda tema tunnustavatest juttudest nendest;

* ei ole eriti agar laulu-, pilli- ega napsimees, see-eest aga tugev tantsu-, nalja-, kala- ja jahimees (aja kulgedes asendab jahipüssi küll üha enam foto-püss).

Oled hea ülemus olnud, loonud ühtehoidva meeskonna. Püüame anda ka endast parima, et ikka näha Sind tervena-rõõmsana ja mitte tekitada murekurdu Su otsaette.

Töökaaslased metskonnast

Vello Nõmm 55

14. juunil tähistab oma 55. sünnipäeva Taali metskonna metsaülem Vello Nõmm.

Vello sündis Pärnumaal Tori vallas Taali külas. Koolitee algas Virula 8-klassilises koolis ning jätkus

Pärnu II Keskkoolis. Huvi metsanduse vastu viis Vello õppima Eesti Põllumajanduse Akadeemiasse, mille lõpetamise järel 1973. aastal asus tööle Pärnu rajooni „Külvaja“ kolhoosi metsaülemena. Peagi kutsuti noor spetsialist ajateenistusse Nõukogude armeesse, naastes jätkas ta samas kolhoosi metsaülemena ja hiljem aseesimehena.

1990. aastal tekkis võimalus asuda tööle oma kodukanti ja sellest ajast alates töötabki ta Taali metskonna metsaülemena.

Esimestel aastatel oli metskonna elu suhteliselt rahulik ja niinimetatud metsamajandi aegu meenutab Vello senini hea sõnaga. Õige pea tuli läbi elada keerulisem periood, kus metskondade arvu hakati vähendama. Sellest muutuste ajast on Vello juhitud metskond hästi välja tulnud. On ju metskondade arv võrreldes 1990. aastaga vähenenud kolm korda, kuid Taali metskonnal on vaatamata kõigele õnnestunud püsima jääda. Reformide käigus on Taali metskonnaga liidetud täielikult või osaliselt viie metskonna territooriumid. Metsaülema üheks suuremaks teeneks tulebki pidada liidetavate metskondade personalist ühtse toimiva meeskonna loomist. Kollektiivi juhina soodustab Vello igati töötajate õppimist ja erialast enesetäiendamist. Märkimist väärib asjaolu, et Vello käe all on töötanud ka praegune RMK Edela regiooni peametsaülem Aivar Laud.

Tähtpäevalise suurimaks hobiks ja harrastuseks on jahindus, mille edenda-

misele ja propageerimisele on ta kulutanud palju energiat. Jahindus on Vello kodukülas ja ümbruskonnas väga populaarne ja seda võib paljuski pidada just tema teeneks. Vello kodus on aastatega kogutud hinnaline jahitrofeede kogu.

Nõmmede perekond on tihedalt seotud metsandusega. Juba Vello ema töötas Taali metskonnas raamatupidajana, vanaisa metsavahina, praegu töötab metsnikuna abikaasa Marika. Peres on kaks last. Poeg Eero on valinud isa tee omandades metsanduslikku kõrgharidust Eesti Põllumajandusülikoolis. Tütar Erika töötab sotsiaalalal ja omandab magistriraadi Tartu Ülikoolis. Vello on aktiivne ka kohalikus ühiskonnaelus, valla elanikud on valinud ta mitmel korral Tori vallavolikogu liikmeks.

Soovime Vellole edaspidigi kindlat kätt ja teravat silma, teotahet, õnne ja tervist!

Töökaaslaste nimel Taali abimetsaülem Jaan Aiaots

Lembit Kallas 55

5. juunil tähistab oma 55 aastast sünnipäeva staažikas metsaülem Lembit Kallas.

Lembit on töötanud riigimetsanduses kogu oma töömehe-elu, käies sellega oma isa järgedes. Lembit on pärit

Harjumaalt, Kolga lähedal asuvast Uuri külast. Isa Aleksei Kallas oli samuti põline metsamees, töötades Kolga metskonnas metsavahi ja metsnikuna.

Metsandusliku kõrghariduse oman-

das Lembit Eesti Põllumajanduse Akadeemias 1974. aastal. EPA lõpetamise järel töötas ta lühikest aega, kuni Nõukogude Armeesse kutsumiseni, Rooküla metskonnas abimetsaülemena.

1975. aastast asus Lembit tööle Anija metskonda metsaülemena, kus töötas kuni 1993. aastani. Sellel perioodil sündis perre ka praeguseks juba täisealiseks saanud tütar Katrin.

1994. aastal läks Lembit kodukohta tagasi, saades Kolga metskonna metsaülemaks. 1997. aasta metskondade liitmise tulemusena sai ta oma valdusesse ka Kuusalu metskonna. 2000. aastast, kui Kolga metskond liideti Anija metskon-

naga, töötab Lembit taas Anija metskonnas, seekord abimetsaülemena.

Metskonnas aina pingelisemaks muutunud töö tõttu ei jää Lembitul enam palju aega hobideks, eelkõige jahil- ja kalalkäimiseks, kuid vahel siiski. Lembitu kodu asub looduskaunis kohas, Pudi-soo oja kaldal. Suur osa töövälisest ajast kulubki kodumaja ja -aia kaunimaks muutmisele.

Lembit on rahuliku meele ja hea huumorisoonega töökaaslane.

Soovime Lembitule palju õnne, tervist ja jõudu ka edaspidiseks!

Töökaaslaste nimel

Ilmar Sirkas

Jaan Värva 60

Jaan Värva on sündinud 11. juunil 1945.a.

1963.a. asus õppima EPA-sse, mille lõpetas 1971.a. Vahepeale mahtus Nõukogude armee 1964 – 1967. Juba EPA ajal (1970)

kutsuti ta tööle Kambja metskonda abimetsaülemaks. 1973.a. viidi üle Ahja metskonna metsaülemaks. Enne suuri reforme edutati 1991.a. Elva metsamajandi peametsaülemaks. Edasi jätkus töö Riigi metsamaade Elva Talituse peamet-

saülemena, siis Tartumaa Metsaametis ja 1994. a. Riigi Metsaameti Kambja metskonna metsaülemena. 1997.a. tänaseni töötab Jaan Elva metskonnas, praegu spetsialistina. See pikk metsamehe tee näitab, et tegemist on tubli metsanduse inimesega, kes on võimeline olema igasugusel tööpostil, mis see ka ei oleks. Töodes tegemistes on Jaan alati täpne, eriti istub talle töö "paberitega" ja n.ö. kontoritöö. Elva ligidale Illile on rajatud ilus kodu, kus sageli sõpradega kohtutakse. Kodune elu on üksmeelne ja igati sõbralik, paljudele eeskujuks. Iseloomult vaikne, rahulik, läbisaamine töökaaslastega hea. Hobi korras tegeleb fo-

tondusega, jäädvustades sündmusi ja kõike, mis jääb objektiivselt ette.

Jätka samas vaimus.

Lugupeetud juubilar, soovime sulle tugevat tervist ja kõike sinna juurdekuuluvat edaspidiseks eluks ja tööks metsanduses.

Kolleegid Elva metskonnast

Väljaandja:
Eesti Metsaülemate Ühing
Rõõmu tee 1, Tartu
Toimetaja: Priit Kask
erastvere@rmk.ee
tel 510 5698